

Beslutningsforslag nr. B 23. Fremsat den 22. oktober 1985 af Lone Dybkjær (RV), Dagmar Mørk Jensen (RV) og Niels Helveg Petersen (RV)

Forslag til folketingsbeslutning

om naturbeskyttelse og naturgenopretning

Folketinget opfordrer regeringen til i folketingsårene 1985-86 og 1986-87 at iværksætte initiativer vedrørende naturbeskyttelse og naturgenopretning med bl.a. følgende elementer:

1. Ændringer i lovgivningen vedrørende den fysiske planlægning, naturfredningsloven og miljøbeskyttelsesloven med det formål at sikre bedre beskyttelse, forbedret tilsyn og pleje af karakteristiske og højværdige naturområder (vandløb og søer samt deres omgivelser, ferske enge og strandenge, moser, heder, klitter, tunneldale m.fl.).
2. Foranstaltninger, der sikrer, at marginale jorder i højere grad anvendes som naturområder (græsenge, skove, vandhuller, småsøer m.v.).
3. En samling i miljøministeriet af den statslige arealadministration vedrørende områder, hvor den naturmæssige interesse er væsentlig.
4. Oprettelse af en naturfond, der i samarbejde med statslige og kommunale myndigheder kan forestå opkøb af værdifulde naturarealer, herunder marginaljorder, med henblik på fastholdelse eller etablering af en ønsket naturtilstand.

Bemærkninger til forslaget

Almindelige bemærkninger

Størstedelen af det danske naturlandskab er et kulturlandskab. Meget få arealer er ikke kultiverede. Alligevel rummer den danske natur en række karakteristiske højværdige områder, der i dag er truede af den igangværende udvikling.

Hovedformålet med beslutningsforslaget er at forstærke den indsats, der gøres for at beskytte eksisterende naturværdier og genoprette tabte, idet både forurening og hård udnyttelse truer disse områder.

En række naturtyper, der udgør grundlaget for en alsidig flora og fauna, er i tilbagegang. Det gælder vandløb og søer samt deres omgivelser, ferske enge og strandenge, lavvandede salt- og brakvande, moser, heder, klitter, tunneldale, løvskove, vandhuller, overdrev m.fl. Løvtræsarealerne i skovene reduceres, antallet af vandhuller mindskes.

Konsekvensen er bl.a., at der gennem de seneste årtier har kunnet registreres en stadig forringelse af den danske dyre- og planteverden. Denne foruroligende udvikling er nærmere beskrevet i fredningsstyrelsens »Status over den danske dyre- og planteverden«, 1980, og i miljøministeriets publikation »Miljøet«, en grundbog om miljøpåvirkninger og miljøets tilstand i Danmark«, 1984. Det fremgår heraf bl.a., at op imod 15 pct. af de danske plantearter er truede. Det samme gælder for ca. 20 pct. af de ynglende fuglearter. Tilsvarende problemer findes for fisk, der yngler i ferske vande og lavvandede havområder. Det har også været nødvendigt at frede padder og krybdyr for at forhindre, at de uddør.

Forureningen er især alvorlig for vådområderne (vandløb, søer, vandhuller, moser og lavvandede salt- og brakvande). ⅓ af vores søer er stærkt eutrofierede, dvs. ved at dø på grund af forurening og tilførsel af næringsstoffer. I de ca. 40.000 km åbne vandløb er vandmængden reduceret betragteligt siden århundredskiftet. Kun godt 2 pct. af vandløbene (ca. 880 km) er naturlige såkaldte mænder-vandløb. I de sidste 10 år er der dog sket en

mindre forbedring af vandløbenes tilstand, men halvdelen er stadig svært forurenede. De indre fjorde, vige m.m. er mange steder påvirket af stor tilførsel af næringsstoffer, og nogle steder er de ved at uddø. Nærmere dokumentation findes bl.a. i »Miljøinteresser og marginaljorder«, et debatoplæg fra en arbejdsgruppe under fredningsstyrelsen, miljøstyrelsen, skovstyrelsen og planstyrelsen, juni 1985.

Ansvar for løsningen af problemerne påhviler både staten, amtskommunerne og kommunerne. Desuden har fredningsnævn og en række natur- og miljøorganisationer opgaver vedrørende naturbeskyttelse. En række tiltag er også taget. F.eks. er der igennem den forbedring af naturfredningsloven, der blev gennemført i 1983, sikret en beskyttelse af flere naturtyper og af mindre søer. Den igangværende planlægning (både regionplanlægning, kommuneplanlægning og centerplanlægning) indebærer også skridt i den rigtige retning. Folketinget fastlagde i foråret 1985 en handlingsplan vedrørende nitratforurening, der står over for en gennemførelse.

Men resultaterne viser sig kun langsomt samtidig med, at forringelserne på nogle områder stadig løber hurtigt.

Derfor må indsatsen for naturfredning intensiveres, ligesom opgaverne med genopretning af tabte naturværdier må tages op. En hovedforudsætning for dette beslutningsforslag er, at forbedringerne af naturens tilstand skal gennemføres inden for den fastlagte ansvarsfordeling med de justeringer, der indgår i forslaget.

En væsentlig begrænsning i naturbeskyttelse og forureningsbekæmpelse i dag er, at godkendelses- og tilsynssystemet er stærkt belastet. Der er derfor behov for flere styringsmidler. I de tilfælde, hvor det ikke drejer sig om direkte forbud, men om en begrænsning af forureningsens omfang, er afgifter velegnede. Disse vil også kunne dække de merudgifter, som nogle af de her stillede forslag vil indebære. Denne supplerende af den eksisterende styring vil også kunne sikre, at forurenere kommer til at

F.t.beslutn. om naturbeskyttelse og naturgenopretning

betale. Afgifter vil desuden medvirke til, at genanvendelse bliver mere rentabel.

Bemærkninger til forslaget enkelte punkter

Ad 1.

Det af miljøministeren nedsatte udvalg vedrørende arealanvendelse og regulering af fast ejendom (arealudvalget) har i september 1985 afgivet en delbetænkning om planlægningslovgivningen. I arealudvalgets kommissorium indgik bl.a., at udvalget skulle søge at opnå en enklere og stærkere varetagelse af natur- og miljøbeskyttelseshensyn i det åbne land. Med udgangspunkt i delbetænkningen må der i folketingsåret 1985-86 fremsættes forslag, der tilgodeser dette formål.

I rapporten »Vådområder - administration 1979-82 - en analyse af naturfredningslovens § 43 - intentioner og forvaltning« (Ellen og Henrik Wertling, januar 1985 RUC-TEK-SM) konstateres, at naturfredningslovens § 43 ganske vist har lagt en dæmper på naturafviklingen i højt prioriterede områder, men at naturafviklingen derimod fortsætter med næsten uændret styrke i det åbne land i øvrigt.

I enkelte amtskommuner har der desuden i de senere år været en stærk kritik af administrationen af § 43.

På denne baggrund må miljøministeren i folketingsåret 1985-86 over for folketingets miljø- og planlægningsudvalg nærmere redegøre for administrationen af § 43 og herunder redegøre for, om der er behov for ændringer af loven eller en præcisering af grundlaget for lovens administration.

Ad 2.

I debatoplægget »Miljøinteresser og marginaljorder« forventes, at mellem 10 og 20 pct. af det dyrkede land vil udgå af landbrugsproduktionen i de næste 20 år på grund af manglende rentabilitet i dyrkningen. Det svarer til mellem 300.000 og 500.000 ha. Disse arealer udgør en overordentlig væsentlig naturressource inden for en lang række naturtyper. Miljøministeren bør over for folketingets miljø- og planlægningsudvalg redegøre for regeringens stilling til arbejdsgruppens rapport og de heri foreslåede virkemidler.

Der bør på denne baggrund iværksættes en planlægning af anvendelsen af disse arealer, ligesom miljøministeren i folketingsåret 1985-86 må fremsætte forslag om tilskud til drift og pleje, herunder tilplantning af de nævnte arealer. En række driftsformer, der er egnet til at fremme vilkårene for dyre- og planteliv, er samtidig forureningsbe-

grænsende. Som eksempel kan nævnes anvendelse af zoner langs vandløb og omkring søer til krea-turgræsning. Disse arealer vil virke som filter for udsvivning af næringssalte fra landbrugsdriften.

Ad 3.

De statsligt ejede naturarealers forvaltning er i dag delt mellem en række ministerier, først og fremmest miljøministeriet og landbrugsministeriet. I miljøministeriet er forvaltningen igen delt mellem skovstyrelsen og fredningsstyrelsen. Denne opdeling er uhensigtsmæssig og har givet anledning til problemer, der også har indgået i den offentlige debat.

Et vigtigt aktivt element i en politik for naturbeskyttelse og naturgenopretning er derfor en samling af den statslige arealadministration i én styrelse under miljøministeriet. Denne styrelse bør omfatte sagsområder fra dels skovstyrelsen og dels fredningsstyrelsen. Det må desuden overvejes at inddrage opgaver, som Det Danske Hedeselskab varetager for staten i denne administrative forenkling. Dette sidste vil også indeholde en faglig styrkelse af den statslige arealadministration. Det er ikke tanken at ændre ved statens jordlovsudvalgs administration af egentlige landbrugsarealer.

Som eksempler på opgaver for den statslige arealadministration skal nævnes:

- udarbejdelse af rammeplaner for dels anvendelse og dels drift af de statslige naturarealer,
- udarbejdelse af naturplejekontrakter med private med henblik på fastholdelse eller etablering af en ønsket naturtilstand. Sådanne plejekontrakter kan også tænkes gennemført for privat-ejede marginale jorder, jfr. forslaget punkt 2,
- medvirken ved jordfordeling mellem private ejendomme med henblik på at sikre naturarealer og
- fastsættelse af nærmere rammer for fritidsudnyttelse af de statslige arealer.

Hertil kommer de hermed samhørende dele af skovstyrelsens og fredningsstyrelsens nuværende opgaver.

Ad 4.

Med det formål at sikre flest mulige midler til opkøb af vigtige naturarealer må fremsættes forslag om oprettelse af en naturfond. Fonden bør have repræsentation fra de berørte ministerier, de kommunale organisationer samt de folkelige naturorganisationer.

Fondens væsentligste opgave bør være at opkøbe værdifulde naturarealer (f.eks. arealer beskyttet

af naturfredningslovens § 43) med henblik på en sikring eller genoprettelse af en ønsket naturtilstand. Fonden skal ikke opkøbe arealer, der står over for beskyttelse ved fredning.

Fondens midler bør, når bortses fra den nødvendige administration, alene anvendes til opkøb af jord.

Midlerne tilvejebringes dels ved de årlige finanslove, dels ved indsamlede bidrag fra private virksomheder, fonde m.m.

Fonden bevarer alene som sin ejendom arealer, hvor driften kan hvile i sig selv. Såfremt driften af et areal er tilskudskrævende, skal der træffes aftale med den pågældende kommune, amtskommune eller den statslige arealadministration om – med de nødvendige servitutter – vederlagsfri overdragelse af det pågældende areal.

En naturfond oprettet efter disse retningslinier vil efter forslagsstillernes opfattelse give stærkt forbedrede muligheder for fremskaffelse af midler til erhvervelse af naturarealer.